

Liperi

LIPERIN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA 2020–2022

**”Ei mitään meistä ilman meitä” – Esteettömyyttä ja
yhdenvertaisuutta**

LIPERIN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA 2020–2022

EI MITÄÄN MEISTÄ ILMAN MEITÄ

Esteettömyyttä ja yhdenvertaisuutta

Ohjelman on laatinut ja sisällöstä vastaa Liperin vammaisneuvosto.

Ohjelma on tarkoitettu työkalupakiksi vammaisille, virkamiehille, luottamushenkilöille ja kaikille asiasta kiinnostuneille.

Vammaispoliittisen ohjelman tavoite on saada vammaisten mielipide kuuluviin ja siten helpottaa heidän arkeaan, sekä tuoda heidät osaksi yhteiskuntaa luonnollisina toimijoina/jäseninä.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden takia on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 2§)

Vammaisuus on käsitteenä moniulotteinen. Sen perustana on yksilön fyysinen tai psyykinen erilaisuus, mutta sen merkitys ja kokemus määrittyy sosiaalisesti. Tähän ohjelmaan sisällytetään myös pitkäaikaissairaat vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti.

Vammaispolitiikka on vastaavasti toimintaa vammaisten ihmisten elämän helpottamiseksi ja osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi hyödyntäen vammaisten ja heidän omaistensa asiantuntemusta. Vammaispolitiikkaa tehdään kaikissa hallintokunnissa.

Kaikki ne toimenpiteet ja päätökset, joilla on vaikutusta vammaisten elämään, ovat vammaispolitiikkaa. Erilaiset kuvailevat ja normatiiviset tavat selittää vammaisuutta vaikuttavat väistämättä siihen, miten vammaisia ihmisiä koskevat käytännön järjestelyt toteutetaan.

Liperin vammaispoliittisessa ohjelmassa käytetään fonttia 14. Vammaisneuvosto suosittaa kyseisen fonttikoon käyttöä, koska se on vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan suosittelema fonttikoko.

SISÄLLYS

Vammaisneuvoston tervehdys	4
Johdanto	5
1. Osallisuus ja yhdenvertaisuus	6
2. Esteettömyys	7
2.1 Esteetön ympäristö	7
2.2 Kuulemisen esteettömyys	8
2.3 Näkemisen esteettömyys	9
2.4 Kommunikaation esteettömyys	10
2.5 Saavutettavuus tiedotuksessa ja viestinnässä	12
2.6 Palvelujen esteettömyys	13
Toimenpide-ehdotukset koskien esteettömyyttä Liperissä	14
3. Seuranta ja arviointi	15
4. Tärkeitä yhteystietoja Liperissä	15
Liitteet	16
Siun soten vammaispalvelut	16
Vammaispalvelulaki	17
Kunnan erityinen järjestämisvelvollisuus	19
Määrärahasidonnaiset tukitoimet	25
Muu vammaisia henkilöitä koskettava lainsäädäntö	28
Liperin vammaisneuvosto	29

Vammaisneuvoston tervehdys

Liperin ensimmäinen vammaisneuvosto päätti tehdä Liperiin ensimmäisen vammaispoliittisen ohjelman. Alusta saakka selvää oli, että ohjelman laatimiseen saavat osallistua kaikki kuntalaiset. Järjestimme 4 yleisötapautumaa ja näistä saatu tieto onkin pitkälti ohjelman runkona.

Kaikissa asian tiimoilta järjestetyissä tilaisuuksissa tuli esille paljon hyviä ehdotuksia, joita Liperin kunnassa on jo toteutettu. Esimerkiksi uuden koulukeskuksen suunnitelma esiteltiin Liperin vammaisneuvostolle, joka pääsi kommentoimaan suunnitelmia ja esittämään suunnitelmaa koskevia kysymyksiä.

Liperin kunnan sosiaali- ja terveystalvet järjestää Siun soten kuntayhtymä. Otimme kuitenkin mukaan Liperin kunnan alueella olevat palvelut.

Suomessa on vammaislainsäädäntö ollut vasta 80-luvun lopulta. Lainsäädännön sisäänajon yhteydessä on huomattu vanhan asenteellisuuden vammaisia kohtaan pikkuhiljaa muuttuneen myönteisemmäksi. Uuden asian omaksuminen vie aina oman aikansa ja prosessi on vielä kesken. Vammaiset ovat odottaneet luvattua uutta vammaispalvelulakia jo vuosia, mutta uusi vammaispalvelulaki saataneen aikaisintaan vuoden 2023 alusta.

Vammaisjärjestöt ovat olleet mukana Sosiaali- ja terveysministeriön järjestämässä sote-sparrauksessa, jossa on keskusteltu tulevasta järjestämislain luonnoksesta sekä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta. Vuoropuhelu jatkuu ja vammaisilla ihmisillä on nyt omat edustajansa keskeisissä työryhmissä.

Laadukkaiden vammaispalvelujen toteutuminen punnitaan viime kädessä vammaisten ihmisten arjen sujumisessa ja sisällössä.

JOHDANTO

Liperin kunnan yhteiset arvot ovat hyvinvointi, elinvoima ja osallisuus.

Hyvinvointi on yhteisöllisyyttä ja välittämistä, yhteistä tekemistä, sinnikkyyteen kannustamista ja hyvän huomaamista.

Elinvoima on viihtyisää ja turvallista elinympäristöä, yrittäjyyden tukemista ja hallittua kasvua.

Osallisuus tarkoittaa yhteisen toiminnan tekemistä näkyväksi ja tapahtumien tuottamista yhdessä kuntalaisten kanssa.

Nämä arvot on aikanaan kunnassa hyväksytty kaiken toiminnan pohjaksi, ja nämä ovat myös vammaispoliittisen ohjelman perustana.

Näiden kolmen arvon lisäksi vammaisneuvosto haluaa tuoda kuitenkin vielä **yhdentertaisuuskäsitteen** mukaan ja kuljettaa sitä mukana läpi koko ohjelman.

Kunnalliset vammaisneuvostot

Kuntalain mukaan vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Kunnalliset vammaisneuvostot toimivat yhteistyössä vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen kanssa. Neuvostot edistävät vammaisten kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja tuovat esiin vammaisten henkilöiden tarpeita.

Vammaisneuvostot voivat vaikuttaa antamalla lausuntoja sekä tekemällä yhteistyötä kunnan eri toimialojen, järjestöjen ja muiden neuvostojen kanssa. Vammaisneuvostot pyrkivät vaikuttamaan ympäristön suunnitteluun huomioimalla vammaisuuden tuomat

rajoitukset kaavoituksessa, rakentamisessa, kalustehankinnoissa ja palvelujen järjestämisessä. Vammaisneuvostojen tehtävänä on myös seurata ja arvioida vammaisten henkilöiden tarpeita ja palveluita.

Liperin vammaisneuvosto

Liperin vammaisneuvosto aloitti toimintansa marraskuussa 2017. Vammaisneuvosto on esittäytynyt kunnanvaltuustolle, pitänyt yhteyttä eri lautakuntiin sekä tehnyt yhteistyötä ikäihmisten neuvoston kanssa.

Vammaisneuvosto kokoontuu kuukausittain. Vammaisneuvosto on tehnyt aloitteita, antanut lausuntoja, järjestänyt yleisötapahtumia ja kuulemistilaisuuksia.

1. OSALLISUUS JA YHDENVERTAISUUS

Osallisuuteen velvoittaa YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimus (4. ja 33. artikla). Osallisuutta tukevia palveluja esim. kuljetuspalvelu ja henkilökohtainen apu kehitetään vastaamaan nykyistä paremmin yksilöllisiä tarpeita. Oleellista on yhdenvertaisuus eli oikeus yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskuntaan kuten koulutukseen, terveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Osallisuutta on mahdollisuus päättää itseään koskevissa asioissa. Vammaiset henkilöt tulee ottaa mukaan heitä koskevaan päätöksentekoon yhteiskunnallisella ja paikallisella tasolla.

Osallisuuden vahvistaminen

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Vammaissopimuksen tavoitteena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista.

Vammaissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa neuvotellaan vammaisten henkilöiden

kanssa ja osallistetaan heidät päätöksentekoon. Myös vammaiset lapset tulee osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallistaminen tapahtuu vammaisjärjestöjen kautta. Vammaisliike on kiteyttänyt osallistamisen lauseeseen ”ei mitään meistä ilman meitä”.

Vammaissopimus ohjaa viranomaisia oma-aloitteisuuteen ja aktiivisuuteen. Sen tavoitteena on saada aikaan todellisia muutoksia vammaisten henkilöiden asemassa. Osallistamisvelvoite on sekä käytännöllinen, monipuolinen että edellyttää viranomaisilta oma-aloitteisuutta. (www.vane.to)

Toimenpide-ehdotukset koskien osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

- Liperissä on oltava ehdoton nollatoleranssi kaikessa kiusaamisessa.

2. ESTEETTÖMYYS

Esteettömyydessä on kyse ihmisten moninaisuuden huomioonottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Se merkitsee palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon.

Esteettömyys mahdollistaa ihmisten asumisen kotonaan ja sujuvan osallistumisen työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Esteettömyys on yhdenvertaisuutta ja osa kestävästä kehityksestä.

Esteettömyys merkitsee turvallisuutta ja laatua. Se kertoo ajattelutavasta, oikeista asenteista ja erilaisuuden huomioonottamisesta.

2.1 Esteetön ympäristö

Esteetön ympäristö lähtee aina kaavoituksesta. Liikkumisen tulee olla kaikille mahdollista toimintakyvystä riippumatta.

Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä ja rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin on helppo päästä. Esteetön ympäristö on välttämätön monille ihmisryhmille, mutta palvelee myös kaikkia tilojen käyttäjiä.

Esteettömässä ympäristössä kaikki ihmiset voivat toimia yhdenvertaisesti ja itsenäisesti, liikkumis- tai toimimiskyvystään riippumatta - käyttäen tarkoituksenmukaisia apuvälineitä, hyödyntäen vaihtoehtoisia rakennuksen ominaisuuksia ja ratkaisuja. Muokkaamalla toimintaympäristöä tuetaan ihmisten itsenäistä elämää ja osallistumista yhteiskuntaan.

Kuulemistilaisuuksissa esille tuotuja asioita esteettömästä ympäristöstä

- Lumipenkat pois suojateiden kohdalta ja kulkuväyliltä
- Jalkakäytävien ja pyöriteiden risteysalueilta pitää poistaa reunakiveykset
- Liikenteenjakajien huolellinen ja selkeä merkintä huomioitava koko kunnan alueella
- Rakennuskohteissa portaiden korkeus, ovien leveys, luiskien leveys ja kaltevuus, portaissa kaiteiden sopivuus käden otteella
- Kevyenliikenteen väylä hiekoitetaan toispuoleisesti, jotta potkukelkkailija pääsee liikkumaan
- Sisätiloissa tulee välttää turhia kynnyksiä
- Kauppojen parkkipaikat käyttäjäystävällisiksi
- Penttilään invapaikkoja ja korkean kynnyksen pihaan tultaessa madaltaminen
- Kuopion tien liikenne on ”kiivasta”: turvallinen tien ylitys ratkaistava jollain tapaa (Viinijärvellä, Luovin kohdalla)

2.2 Kuulemisen esteettömyys

Kuulovammaisten esteettömyys, mahdollisuus osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan ja toimia tasavertaisena yksilönä muiden kanssa on tärkeä tavoite. Kuulon alenemasta

kärsivien henkilöiden määrä Suomessa on työikäisistä vähintään 10 % ja 65-vuotiaista jo noin kolmannes.

Kuulolaitetta käyttää hieman alle 2 % väestöstä. Samanaikaisesti entistä nuoremmat altistuvat suosituksia suuremmille äänenvoimakkuuksille, jonka seurauksena kuulovamman todennäköisyys kasvaa. Kuulovammasta kärsivien nuorten ja nuorten aikuisten suhteellinen osuus on kasvussa.

Erilaisilla apuvälineillä saadaan hyviä tuloksia ja esteettömyys tulee lähemmäksi. Normaaliksi kuulemista ei kuitenkaan saada apuvälineilläkään koskaan, joten aina jää jonkinlainen esteellisyysaste.

Kuulemisen esteettömyyden edistämiseksi voidaan tehdä paljon. Yksi keskeisimpiä on ylimääräisen melun vaimentaminen julkisilla paikoilla. Isoja ikkunapintoja ja kovia ääntä heijastavia materiaaleja, jotka luovat kaikuvan ympäristön on vältettävä. Hälyäänet vaikeuttavat normaalikuuloistenkin kuulemista.

Merkittävä askel kuuloesteettömyyden toteuttamiseksi on yleisen akustiikan ja ääniympäristön parantaminen. Akustiikka kuntoon, hälyn määrä vähäiseksi ja sopivan äänensiirtojärjestelmän käyttöönotto ovat toimenpidekokonaisuus, jolla kuuloesteettömyys on toteutettavissa.

2.3 Näkemisen esteettömyys

Näkövammaisen ihminen voi olla heikkonäköinen tai sokea. Näkövammaiseksi ei luokitella ihmistä, jonka näkökyky pystytään korjaamaan laseilla normaaliksi tai jos toisessa silmässä on normaali näkö.

Heikkonäköiset voivat nähdä eri tavoin: joku ei näe lukea, mutta pystyy liikkumaan ilman valkoista keppiä tai jäljellä olevan tarkan näön avulla kykenee lukemaan, mutta ei näe ympäristöään. Heikkonäköisyyteen liittyy usein myös hämäräsokeutta ja häikäistymisherkkyttä.

Täydellinen sokeus on harvinaista. Sokeat voivat nähdä valon ja jopa hahmoja. Toiminnallisesti sokeaksi määritellään henkilö silloin, kun

hän on menettänyt mm. suuntausnäön vieraassa ympäristössä sekä lukunäön tavanomaisessa mielessä, mutta hän saattaa pystyä lukemaan erityisapuvälineiden kuten lukutelevision avulla.

Esteettömyys näkövammaisten kannalta

Näkövammaiselle liikkujalle tärkeintä on ymmärrettävän ja oikea-aikaisen informaation saaminen ympäristöstä: missä kulkee turvallinen kävelyreitti, mistä tunnistaa suojatien paikan ja milloin voi ylittää kadun, missä sijaitsee rakennuksen sisäänkäynti ja miten tunnistaa oikea painike hississä.

Osa heikkonäköisistä ihmisistä selviytyy näönjäänteensä avulla, kunhan ympäristön valaistus ja nähtävien kohteiden kontrastit ovat yksilön kannalta oikeat tai käytössä on tilanteeseen sopiva näkemistä helpottava apuväline.

Sokeiden ja liikkumisnäköä vailla olevien osalta ympäristön visuaalisen informaation on oltava saatavissa kuulo- tai tuntoaistin avulla. (Lähde: Näkövammaisten tietoyhteiskuntastrategia 2006). Rakennetussa ympäristössä tämä tarkoittaa muun muassa kohopasteita, pistekirjoitusta, ohjaavia materiaaleja ja ääniopasteita - toisin sanoen moniaistista ympäristöä.

Esteetön rakennettu ympäristö ei vielä yksin takaa, että kaikki voisivat liikkua itsenäisesti. Näkövammaisille henkilöille esteettömyys on hyvin yksilöllinen asia, kuten näkövammakin. Esteettömän toimintaympäristön lisäksi tarvitaan mm. liikkumistaidon harjoittelua, toimivia kuljetuspalveluja, avustajaa. Toimiva, selkeä ja moniaistinen ympäristö tarjoaa kuitenkin hyvän alustan, käyttöliittymän, itsenäiseen elämään!

2.4 Kommunikoinnin esteettömyys

Puhevammaiset ihmiset ja ihmiset, joiden on vaikea ymmärtää puhuttua tai kirjoitettua kieltä, voivat kohdata erilaisia kommunikoinnin esteitä.

Kommunikoinnin esteiden tunnistaminen helpottaa niiden poistamista. Kommunikoinnin esteet voivat olla esimerkiksi

- kielellisiä esteitä – kuten puhevammaisen ihmisen rajallinen sanavarasto ja vaikeus ymmärtää monimutkaisia kielellisiä ilmaisuja
- vuorovaikutuksellisia esteitä – kun puhevammaiselle henkilölle ei anneta riittävästi aikaa kommunikointiin tai kanssaihmiset eivät hallitse hänen tapaansa kommunikoida
- tiedonsaannin esteitä – kun puhevammaisella ihmisellä ei ole tarvitsemiaan keinoja hankkia tietoa esimerkiksi verkosta tai puhelimitse
- luotettavuuden esteitä – kun puhevammaista ihmistä ei uskota tai hänen viestinsä kyseenalaistetaan
- yhteiskunnallisia esteitä – kuten ihmisten uskomukset tai ennakkoluulot, jotka estävät kommunikointia.

Yhteinen kommunikointikeino helpottaa ja rohkaisee

Kielellistä suoriutumista arvostavassa yhteiskunnassamme on vaarana, että puhevammaiset ihmiset jätetään sosiaalisen yhteisön ulkopuolelle, jolloin he vieraantuvat muista.

Puhevammaisten ihmisten kohdalla on erityisen tärkeää, että muut ihmiset rohkaisevat puhevammaista ihmistä kommunikoimaan hänelle mahdollisilla keinoilla. Keskustelukumppanien on myös syytä tukea puhevammaisen ihmisen kommunikointia käyttämällä yhteisiä kommunikointikeinoja hänen kanssaan.

Vuorovaikutuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että vuorovaikutuksessa käytetään yhteistä kieltä, jolloin molemmat osapuolet tuntevat tulevansa ymmärretyiksi ja kokevat olevansa tasa-arvoisia kommunikointikumppaneita.

On myös paljon sellaista vuorovaikutusta, johon kieltä ei tarvita tai jossa muut keinot ovat sitä toimivampia ja tärkeämpiä. Aina vuorovaikutukseen ei edes tarvita kieltä vaan yhteys syntyy muilla keinoilla, esimerkiksi yhteisen toiminnan, katseen tai kosketuksen välityksellä.

Puhevammaisilla on mahdollista saada seuraavia arjen kommunikointia helpottavia keinoja: viittomakielen opetus, puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen ohjaus/ opetus. Kommunikaatio-opetuksen ja -ohjauksen myöntää Siun soten vammaispalvelujen sosiaalityö vammaispalvelulain perusteella sopeutumismuunnoksena, joka on määrärahasidonnainen palvelu.

2.5 Saavutettavuus tiedotuksessa ja viestinnässä

Saavutettavuusdirektiivi ja sitä seuraava kansallinen lainsäädäntö vaativat viranomaisia tekemään digitaaliset palvelut saavutettaviksi. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta astui voimaan 1.4.2019. Liperin kunnan www-sivujen osalta siirtymäaika päättyy 23.9.2020.

Saavutettavista digitaalisista palveluista hyötyvät kaikki

Saavutettavuuden edistäminen on olennainen osa julkisen hallinnon palveluiden digitalisointia Saavutettavuudella tarkoitetaan, että verkkosivut ja mobiilisovellukset sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, että kuka tahansa voisi niitä käyttää ja ymmärtää mitä niissä sanotaan.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta tuli voimaan 22.12.2016.

Saavutettavuusdirektiivissä säädetään julkisen hallinnon verkkopalveluiden saavutettavuuden minimitasosta sekä keinoista, joilla saavutettavuuden toteutumista valvotaan.

Saavutettavuusdirektiivin tavoitteet ovat:

- edistää kaikkien mahdollisuutta toimia täysivertaisesti digitaalisessa yhteiskunnassa
- luoda Euroopan laajuiset yhdenmukaiset minimitason vaatimukset julkisen sektorin verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle
- parantaa digitaalisten palveluiden laatua
- parantaa Euroopan unionin saavutettavuuden toteuttamisen sisämarkkinoita.

Saavutettavuusvaatimusten lisäksi laissa säädetään viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä ja veloitetaan julkisen hallinto tarjoamaan asiakkailleen mahdollisuuden viestiä viranomaisen kanssa sähköisesti. Saavutettavuusvaatimukset velvoittavat mm. julkisen hallinnon organisaatioita sekä osaa järjestöistä ja yrityksistä.

2.6 Palvelujen esteettömyys

Vammaispalvelujen ja yksilöllisten tukitoimien merkitys vammaisten henkilöiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden mahdollistajina on merkittävä. Vammaiset henkilöt käyttävät ensisijaisesti kaikille kuntalaisille tarkoitettuja palveluja. Kun nämä eivät ole hänelle riittäviä tai sopivia, järjestetään vammaispalvelulain tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisia erityispalveluja. Vammaisten henkilöiden palvelut ja tukitoimet nähdään positiivisena erityiskohteluna, jolla voidaan turvata yhdenvertaisuuden toteutuminen.

Vammaisuudesta puhuttaessa ja palveluita järjestettäessä on tärkeää ajatella elämää koko elinkaaren ajalta, koska vammaiset voivat olla palveluiden piirissä mahdollisesti koko ikänsä. Palveluiden suunnittelussa on tärkeää huomioida, että vammaiset ovat heterogeeninen joukko. Vaikeavammaisuuden merkitys tarkoittaa eri asioita hänen elinkaarensa vaiheesta ja elämäntilanteestaan riippuen.

Esteettömien palvelujen kannalta on tärkeää turvata jokaisen asiakkaan yksilöllisyys ja yhdenvertaisuus. Vammaispalvelujen riittävä ja osaava henkilöstömäärä ja toimivat tukirakenteet edesauttavat vammaispalvelujen laadun, yksilöllisyyden ja yhdenvertaisuuden toteutumista palveluja järjestettäessä.

Palveluiden asiointin esteettömyyttä tulisi parantaa. Esimerkiksi sähköisen asiointin mahdollisuuksien kehittäminen parantaisi palveluiden saatavuutta. Sähköiset palvelut eivät ole kaikille esteettömiä. Osalle käyttäjäystävällisin ja esteettömin tapa käyttää palveluita on mahdollisuus ottaa henkilökohtaisesti yhteys palveluhenkilöön.

Esteettömyys palveluissa vaatii yhteisymmärrystä lainsäädäntöprosesseissa, hallinnossa ja käytännön tilanteissa. Esteettömät palvelut ja tieto on yhdenvertaisesti tarjolla kaikille eivätkä asenteet sulje ketään ulkopuolelle.

Asenteisiin voidaan vaikuttaa lisäämällä tiedonsaantia ja vähentämällä ennakkoluuloja. Yleisiin asenteisiin ja ennakkoluuloihin voidaan vaikuttaa tekemällä poliittisia linjauksia ja päätöksiä sekä lisäämällä vuorovaikutusta kuntalaisten kesken.

Esteettömiä palveluja kehittämällä vammaiset pystyvät osallistumaan yleiseen harrastustoimintaan ja luomaan ystävyyssuhteita. Sujuva osallistuminen on silloin mahdollista, olipa kyse työnteosta, harrastuksista, kulttuurista, opiskelusta tai palveluista.

Toimenpide-ehdotukset koskien esteettömyyttä:

- Tehdään esteettömyyskartoitus koko kunnan alueella.
- Kunnan virastotalo (Varolantie 3) tulee merkitä siten, että myös vieraspaikkakuntalainen löytää sinne. Tien varteen on laitettava opaste sekä jokaiselle sisäänkäynnille numero oven yläpuolelle
- Ovien avaaminen/ avautuminen mahdolliseksi kaikille käyttäjille kaikissa kunnan toimipisteissä
- Riittävän leveät invapaikat kaikissa kunnan alueella olevissa parkkipaikoissa
- Kunnan virastotalon (Varolantie 3) piha-alueen valaistusta tulee lisätä ja opastekyltit näkyviksi
- Vammaispalvelujen laadun, yksilöllisyyden ja yhdenvertaisen palveluiden saatavuuden turvaaminen on tärkeää.
- Vertaistuki ja kokemusasiantuntijuus palveluita tulisi kehittää ja tiedottaa niistä paremmin.
- Palveluiden käytön esteettömyyttä tulisi parantaa. Esimerkiksi sähköisten asiointien mahdollisuuksien kehittäminen parantaisi palveluiden saatavuutta.
- Liperin kunnan julkaistavien asiakirjojen fonttikokona vammaisneuvosto toivoo jatkossa käytettävän fonttia 14.

- Siun soten ja Liperin kunnan www-sivujen selkokieliisyyttä on lisättävä asiakasystävälliseksi ja helppokäyttöiseksi.

3. SEURANTA JA ARVIOINTI

Vammaisneuvosto seuraa lautakuntien, kunnanhallituksen ja -valtuuston pöytäkirjoja. Vammaisneuvosto tekee aloitteita ja antaa lausuntoja ja seuraa niiden käsittelyä ja etenemistä eri hallintoelimissä.

Vammaisilta henkilöiltä pyydetään palautetta vammaispoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotusten toteutumisesta. Vuoden ensimmäinen vammaisneuvoston kokous on seuranta ja arviointikokous, jossa seurataan tarkemmin edellisenä vuonna edenneitä asioita.

4. VAMMAISPALVELUN YHTEYSTIETOJA LIPERISSÄ

Vammaispalvelun yleinen palvelunumero p. 013 330 5552 (klo 9–12, 13–15).

Liperin alueen vammaispalvelut, Honkalampikeskus Ylämyllyntie 94, 80400 Ylämylly p. 013 330 5140

Liperin alueen kehitysvammaisten palvelut, Honkalampikeskus Ylämyllyntie 94, 80400 Ylämylly p. 013 330 5076 (lapset), p. 013 3305038 (aikuiset)

LIITTEET

SIUN SOTEN VAMMAISPALVELUT

Vaikeavammaisten palvelut

Vammaispalveluja myönnettäessä ei huomioida hakijan tuloja ja varallisuutta, vaan lähtökohtana on aina vamman tai pitkäaikaisen sairauden aiheuttama haitta. Palvelut myönnetään vammaispalvelulain perusteella ja ne kuuluvat erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin.

Asiakkaalle tehdään henkilökohtainen palvelutarpeen arviointi ja laaditaan palvelusuunnitelma kotikäynnin yhteydessä.

Palvelusuunnitelma on sopimus, jossa kartoitetaan asiakkaan elämäntilanne ja elämisen taidot kokonaisvaltaisesti.

Palvelusuunnitelmaan kirjataan asiakkaan tarvitsemat palvelut ja tukitoimet, joilla pyritään auttamaan arjessa selviytymistä ja tukemaan omatoimisuutta.

Palvelusuunnitelman laatimisesta vastaa Siun sote. Se tehdään aina yhdessä asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa. Palvelusuunnitelman laatimisessa kuullaan tarvittaessa myös eri asiantuntijoita.

Palvelusuunnitelmaan kirjataan asiakkaan, hänen perheensä ja lähiyhteisönsä esittämät toiveet ja tarpeet palveluista ja tukitoimista. Suunnitelmassa sovitaan haettavista palveluista sekä siitä, kuka vastaa mistäkin palvelusuunnitelmaan kirjatusta asiasta.

Kehitysvammaisten palvelut

Kehitysvammaiselle henkilölle voidaan tarvittaessa myöntää erityishuollon palveluja, jos sen tarve johtuu ensisijaisesti kehitysvammasta ja yleiset palvelut eivät riitä kattamaan riittävää palvelutarvetta.

Kehitysvammaisten erityishuollon tarkoituksena on edistää kehitysvammaisen ihmisen suoriutumista päivittäisistä toiminnoista,

toimeentulosta ja sopeutumisesta yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja huolenpito.

Kehitysvammaisen erityishuolto-ohjelma laaditaan, mikäli asiakas ei saa tarvitsemiaan palveluja ensisijaisten lakien perusteella tai ne eivät ole asiakkaan edun mukaisia.

Erityishuollon yksilölliseksi toteuttamiseksi jokaiselle sen piirissä olevalle henkilölle tulee laatia erityishuolto-ohjelma. Erityishuolto-ohjelma laaditaan yhteistyössä asianomaisen henkilön, hänen edunvalvojansa tai muun huoltajansa ja mahdollisesti muiden sidosryhmien kanssa. Ohjelma on tarpeen mukaan tarkistettava.

Erityishuoltona myönnettävistä palveluista päätöksen tekee erityishuollon johtoryhmä.

VAMMAISPALVELULAKI

Järjestämisvelvollisuus

Vammaispalvelulain (VpL) tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä (VpL 1 §).

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla **vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista** (VpL 2 §).

Vammaispalvelulaissa osaan palveluista ja tukitoimista on säädetty erityinen järjestämisvelvollisuus (subjektiiviset oikeudet). Näitä ovat:

- kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen
- palveluasuminen
- henkilökohtainen apu
- asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

- päivätoiminta

Muut vammaispalvelulain tarkoittamat palvelut ja tukitoimet kuuluvat yleisen järjestämisen piiriin, jolloin näitä palveluja ja tukitoimia järjestetään kunnan varaamien määrärahojen edellyttämässä ja mahdollistamassa laajuudessa.

Määrärahat kohdennetaan kaikkein heikoimmassa asemassa oleville henkilöille. Siun soten järjestämiä määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia ovat:

- kuntoutusohjaus
- sopeutumisvalmennus
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- tuki ylimääräisiin vaatetus- ja erityisravintokustannuksiin (Räty 2010, 110–111).

Toissijaisuus

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla (VpL 4 § 1 mom).

Vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisia lakeja ovat esim. sosiaalihuoltolaki, kansanterveyslaki ja laki omaishoidon tuesta sekä vakuutuksia koskeva lainsäädäntö.

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitettulle henkilölle järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palveluntarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaisia (VpL 4 § 1 mom).

Hakeminen ja päätöksenteko

Vammaisen henkilön tai hänen valtuuttamansa henkilön tulee laittaa hakemus vireille pääsääntöisesti kirjallisesti. Hakemuslomakkeita saa vammaispalvelun työntekijöiltä. Vammaispalvelua ensimmäisen

kerran haettaessa liitteeksi on toimitettava lääkärinlausunto, jossa ilmenee vamman tai sairauden aiheuttama toimintahaitta. Tarpeen vaatiessa vammaispalvelun työntekijä voi pyytää muita lisäselvityksiä ratkaisunsa tueksi.

Vammaispalvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun yhteydenotto palvelujen saamiseksi on tehty (VpL 3a § 1 mom). Hakemuksen saavuttua vammaispalvelun työntekijä sopii yleensä kotikäynnin palvelutarpeen arviointia varten.

Asiakkaalle laaditaan palvelusuunnitelma myöhemmin. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan (VpL 3a § 2 mom).

KUNNAN ERITYINEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUS

Kuljetuspalvelut

Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu

Kuljetuspalveluihin ja niihin liittyviin saattajapalveluihin kuuluvat vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistykseen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset (Vammaispalveluasetus, VpA 4 § 1 mom).

Kuljetuspalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (VpA 5 § 1 mom). Normaalista ikääntymisestä johtuva liikuntakyvyn aleneminen ei ole peruste vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun myöntämiselle.

Kuljetuspalveluja järjestetään vaikeavammaiselle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään kahdeksantoista yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa matkaa kuukaudessa (VpA 6 §).

Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset (VpA 4 § 2 mom). Asiakkaat tilaavat kuljetukset Joensuun kaupungin matkojenyhdistelykeskuksesta p. 013 267 7000 (MYK). Asiakas maksaa matkasta linja-autotaksan mukaisen omavastuusuuden suoraan taksinkuljettajalle.

Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu

Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu on **heikoimmassa asemassa olevien kotona selviytymistä tukeva avohuollon palvelu**, jota myönnetään yksilöllisen tarpeen mukaan asiakkaan asuinkunnan alueella.

Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua haettaessa hakemuksen liitteeksi toimitetaan lääkärinlausunnon lisäksi myös selvitykset hakijan ja hänen puolisonsa tuloista ja varallisuudesta. Kuljetuspalvelua haetaan ikäihmisen palveluista.

Palveluasuminen

Palveluasumisen tarkoituksena on tukea jatkuvasti toisen henkilön avun tarpeessa olevaa vaikeavammaista tulemaan toimeen ilman laitoshuoltoa parantamalla hänen toimintakykyään sekä toisaalta mahdollistaa asumisessa toteutetuin erityisjärjestelyin mahdollisimman itsenäinen suoriutuminen tavanomaisista elämäntoiminnoista (VpA 10 § 1 mom).

Asumiseen liittyviä palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon

siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi (VpA 10 § 2 mom).

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti (VpA 11 §).

Siun sotella ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (VpL 8 § 2 mom).

Palveluasumisen tarve selvitetään yksilöllisesti.

Palveluasumista voidaan järjestää esimerkiksi palvelutaloissa, ryhmäkodissa tai vaikeavammaisen henkilön omassa kodissa. Palveluasumiseen liittyvät palvelut ovat saajalleen maksuttomia. Asiakas maksaa vuokran, ateriat ja muut jokapäiväiseen elämään liittyvät kustannukset itse.

Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) työssä ja opiskelussa;
- 3) harrastuksissa;
- 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
- 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä (VpL 8c § 1 mom).

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan edellä mainittuja toimia suorittaessaan. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa (VpL 8c § 2 mom).

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän

vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista (VpL 8c § 3 mom).

Siun sotella ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (VpL 8 § 2 mom).

Henkilökohtaisen avun ulkopuolelle jäävät sellaiset henkilöt, joiden avun tarve perustuu pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee (VpL 8c § 4 mom). Perusopetuksen osalta henkilökohtaisen avun järjestämisvastuu on sivistystoimella (Perusopetuslaki (477/2003) 31 §). Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen henkilökohtaista apua järjestetään vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avun tarvetta (VpL 8c § 5 mom).

Siun sote voi järjestää henkilökohtaista apua korvaamalla henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset. Vaikeavammaisen henkilö toimii henkilökohtaisen avustajan työnantajana. Henkilökohtaista apua järjestetään myös Siun soten oman Avustajakeskuksen kautta, palvelusetelillä sekä ostopalveluna.

Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Asunnon muutostöillä ja asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamisella pyritään mahdollistamaan vaikeavammaisen henkilön asuminen omassa kodissaan. Korvattaviksi tulevat tarpeenmukaiset, todelliset, kohtuullisena pidettävät kustannukset.

Vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaiselle henkilölle, jolle liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia korvataan välttämättömät asunnon muutostyöt ja

muutostöiden suunnittelu. Siun sotella ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (VpL 9 § 2 mom).

Korvattavia asunnonmuutostöitä ovat esimerkiksi ovien leventäminen, kynnysten poistaminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt.

Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä (VpA 12 § 1 mom). Asunnon välittömän lähiympäristön muutostyön tarkoitus on mahdollistaa vammaisen henkilön pääsy asuntoonsa ja sieltä pois. Muutostyö voi olla esim. sisäänkäynnin yhteyteen tehtävä luiska, kaiteiden asentaminen tai kulkuväylän kovettaminen tai päällystäminen.

Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi (VpA 12 § 3 mom). Tällöin laitteet ja välineet jäävät kunnan omistukseen ja asiakkaan kanssa laaditaan lainasopimus.

Mikäli asuntoon on asunnon huonokuntoisuuden vuoksi tehtävä peruskorjauksia, on ne tehtävä ennen kuin asunnon muutostöitä voidaan aloittaa. Asunnon peruskorjaukseen ei voi saada vammaispalvelulain mukaan korvausta. Vammaispalvelulain nojalla korvattaviin kustannuksiin eivät kuulu myöskään ne kustannukset, jotka aiheutuvat asumismukavuuden tai esimerkiksi asumistason parantamisesta. Saunan muutostöitä ei korvata, mikäli vammaisen henkilön käytössä on riittävät muut peseytymistilat.

Uudisrakentamisessa tulee jo suunnitteluvaiheessa huomioida kaikki vamman tai sairauden edellyttämät tarkoituksenmukaiset ratkaisut.

Vammaispalvelulain perusteella uudisrakentamisessa korvataan ylimääräisiä kustannuksia vamman tai sairauden aiheuttamien lisäkustannusten osalta, jotka ylittävät normaalit rakentamiskustannukset.

Apuvälinekeskuksen sosiaalityöntekijään tulee ottaa yhteyttä jo muutostöitä suunniteltaessa, jotta voidaan arvioida välttämättömät muutostyöt ja kohtuulliset kustannukset. Muutostöiden tarpeellisuudesta ja välttämättömyydestä pyydetään lausunto toiminta- tai fysioterapeutilta tai kuntoutusohjaajalta. Selvitys asunnon muutostöiden teknisestä toteutuksesta ja kohtuullisista kustannuksista pyydetään Siun soten rakennusalan ammattilaiselta. Taloudellisia tukitoimia on mielellään haettava ennen kustannusten syntymistä, mutta viimeistään säädetyssä määräajassa eli kuudessa kuukaudessa kustannusten synnystä.

Päivätoiminta

Vammaisten henkilöiden päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettyä itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa (VpL 8 § 1 mom).

Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin (VpL 8 § 2 mom).

Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammaisen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammaisen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on joku muu hänestä johtuva syy (VpL 8b § 3 mom).

MÄÄRÄRAHASIDONNAISET TUKITOIMET

Kuntoutusohjaus

Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen (VpA 14 §). Päämääränä on vammaisen henkilön aktivoiminen omatoimiseen selviytymiseen.

Kuntoutusohjauksen keskeisiä tehtäviä ovat:

- asiakkaan aktivoiminen omatoimiseen yleisten palvelujen käyttöön
- asiakkaan kuntoutusprosessin seuraaminen
- asiakkaan tarpeista tiedottaminen eri palvelujärjestelmille
- asiakkaan kuntoutus- ja palvelusuunnitelman valmistelussa tarvittavan asiantuntija-avun antaminen
- asiantuntijana toimiminen vammaisten tarpeiden selvittämisessä.

Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi (VpA 15 § 1 mom).

Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa (VpA 15 § 2 mom).

Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on tukea vammaista henkilöä ja hänen perhettään vamman aiheuttamissa elämän muutoksissa. Sopeutumisvalmennuksen muotoja voivat olla esimerkiksi kommunikaation edistämistä koskeva opetus, sosiaalisen toimintakyvyn valmiuksien parantaminen tai näkövammaisille henkilöille annettava liikkumistaidon ohjaus.

Sopeutumisvalmennuksena ei tueta loma- ja virkistystoimintaa.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Korvausta muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnassa (VpA 17 § 1 mom).

Korvattavia voivat olla esimerkiksi autoavustus, ajohallintalaitteet, muut liikkumisvälineet, kodinkoneet tai kommunikaatiota helpottavat välineet. Tukitoimi on määrärahasidonnainen.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista korvataan enintään puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan (VpL 9 § 1 mom).

Siun sote voi myös antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi (VpA 17 § 2 mom). Tällöin välineet, koneet ja laitteet jäävät kunnan omistukseen ja asiakkaan kanssa laaditaan lainasopimus.

Autoavustus

Auton tai muun liikkumisvälineen kustannusten korvaamisen edellytyksenä on se, että vammasta tai sairaudesta aiheutuva liikkumisvälineen tarve on jatkuva, päivittäinen tai usein toistuva ja helpottaa vaikeavammaisen omatoimista liikkumista. Auto tai autoon tehdyt muutostyöt tulee olla vammaiselle henkilölle vammasta tai sairaudesta johtuen välttämättömiä ja muodostuneet kustannukset tulee olla kohtuullisia.

Välttämättömiä muutostöitä ovat sellaiset tekniset ratkaisut, joiden avulla vammaisen henkilö voi vakiomallista konetta tai laitetta ylipäättänsä käyttää.

Siun soten alueella autoavustukset kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat autoa työn ja opiskelun vuoksi. Mikäli autoavustusta haetaan vammaisen lapsen kuljetustarpeisiin, päätöstä tehtäessä selvitetään hakijan perheolosuhteet ja auton käyttötarpeet lapsen kuljetuksiin. Ensisijaisesti korvataan lapsen vamman tai sairauden johdosta tarpeelliset lisälaitteet vaikeavammaisen lapsen jokapäiväisten kuljetusten mahdollistamiseksi.

Autoon tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan. Korvausta auton hankintaan myönnetään enintään 3000 €.

Kodinkoneet, viestintälaitteet ja muut välineet, koneet ja laitteet

Vammaisen henkilön on hakemuksessaan selvitettävä miten vamma tai sairaus rajoittaa omatoimisuutta ja miten väline, kone tai laite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen. Tarvetta harkittaessa otetaan huomioon myös miten ja missä laajuudessa laitetta käytetään. Harrastus- ja vapaa-ajanvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat vammasta tai sairaudesta.

Sivistystoimi järjestää perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet (esim. erityispulpetit, luiskat) sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit (esim. kommunikointia tukevat välineet ja materiaalit) (Perusopetuslaki (477/2003) 31 §).

Tuki ylimääräisiin vaatetus- ja erityisravintokustannuksiin

Vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset vaatetuskustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita (VpA 18 §).

Ylimääräisiä kustannuksia arvioitaessa vähennyksenä huomioidaan normaalit vaatteen tai jalkineen hankinnasta johtuvat kustannukset. Tukitoimi on määrärahasidonnainen

MUU VAMMAISIA HENKILÖITÄ KOSKETTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- Suomen perustuslaki 6 §
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Vammaispalvelulaki
- Kehitysvammalaki
- Kuntalaki 8 §, 28 §
- Terveystalolaki 2§, 27§, 29§, 50 §
- Hallintolaiki 434/2003
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

LIPERIN VAMMAISNEUVOSTO

Liperin vammaisneuvoston varsinaiset jäsenet ovat:

Tuula Hanikka, pj.

Pohjois-Karjalan Näkövammaiset ry, Pohjois-Karjalan AVH-yhdistys ry

Kirsi Leskelä, vpj.

(Joensuunseudun omaishoitajat ja läheiset ry)

Hannu Pietarinen

Pohjois-Karjalan Näkövammaiset ry

Ulla Jolkkonen

Liperin sydänyhdistys ry

Varsinaisilla jäsenillä on yhdistysten nimeämät varajäsenet, jotka osallistuvat tarvittaessa kokouksiin.

Asiantuntijajäsenet (osallistuvat tarvittaessa kokouksiin)

Mari Naumanen, hyvinvointipalvelujen edustaja

Kristiina Räsänen, erityisasiantuntija vammaispalvelut, Siun sote

Jouni Pekonen, elinympäristöpalvelujen edustaja

Pekka Huikuri, Liperin kunnanvaltuuston edustaja

Kokouksen sihteerinä toimii Katriina Hankilanoja, Liperin kunnan terveysliikunnanohjaaja.

Tämä vammaispoliittinen ohjelma on

Hyväksytty Liperin vammaisneuvostossa 5/__2020

Annettu tiedoksi: Liperin kunnan hyvinvointiltk 8/10 2020

Annettu tiedoksi: Liperin kunnanhallitus 26/10 2020

Annettu tiedoksi: Liperin valtuusto 16/11 2020